

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 155/03-30

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Daniela Švábyho na neverejnom zasadnutí 28. januára 2004 prerokoval prijatú sťažnosť J. S., bytom V., zastúpeného advokátkou Mgr. V. H., L., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Zvolen v konaní vedenom pod sp. zn. D 1354/91 (Dnot 218/95) a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Zvolen v konaní vedenom pod sp. zn. D 1354/91 (Dnot 218/95) p o r u š i l právo J. S., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. J. S. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Zvolen povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. J. S. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 8 800 Sk (slovom osemtisícosemsto slovenských korún), ktoré je Okresný súd Zvolen povinný vyplatiť advokátke Mgr. V. H., Advokátska kancelária, L., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 10. septembra 2003 č. k. I. ÚS 155/03-16 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť J. S., bytom V., (ďalej aj „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou Mgr. V. H., L., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) postupom Okresného súdu Zvolen (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. D 1354/91 (Dnot 218/95).

1.1 Sťažovateľ žiadal vysloviť nálezom, že postupom okresného súdu v predmetnej dedičskej veci boli porušené jeho vyššie označené základné práva, a priznať mu primerané finančné zadostučinenie „ako nemajetkovú ujmu spôsobenú odporcom pri prejednávaní veci vo výške 750 000 Sk“. Oprávnenosť tejto požiadavky „opiera o existenciu sústavnej psychickej záťaže navrhovateľa v súvislosti s vedeným dedičským konaním“ ako aj o to, že „... existujúci stav právnej neistoty znemožňujúci dispozíciu s majetkom patriacim poručiiteľke, ktorý v dôsledku plynutia času sa znehodnocuje, navrhovateľ nemôže brať z neho úžitky a vôbec je obmedzený vo výkone vlastníckych práv“.

1.2 Sťažovateľ žiadal tiež uložiť okresnému súdu povinnosť zaplatiť mu trovy právneho zastúpenia, ktoré bližšie nešpecifikoval.

2. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadril okresný súd, zastúpený jeho predsedníčkou, vyjadrením č. Spr. 2221/03 z 20. októbra 2003 (právna zástupkyňa sťažovateľky nezaujala písomné stanovisko k vyjadreniu okresného súdu).

3. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie jeho záležitosti v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru, ktorej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou týchto základných práv – ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu boli alebo neboli porušené označené základné práva (I. ÚS 40/02, I. ÚS 38/03, I. ÚS 41/03).

II.

Zo spisu okresného súdu sp. zn. D 1354/91 (Dnot 218/95) a písomných vyjadrení účastníkov konania ústavný súd zistil nasledovný relevantný priebeh a stav tohto konania: Na okresnom súde sa viedlo konanie pod sp. zn. D 1354/91 po nebohej M. O. (ďalej len „poručiiteľka“), ktorá zomrela 17. júna 1991. Vo veci konalo najprv Štátne notárstvo vo Zvolene a po zrušení štátnych notárstiev konal vo veci od 1. januára 1993 okresný súd. Dedičmi po poručiiteľke boli jej syn J. O., dcéry M. K. a A. S., ako aj manžel poručiiteľky Š. O..

Z obsahu zápisnice o predbežnom vyšetrení z 28. augusta 1991 vyplýva, že poručiiteľka v závete z 21. mája 1990 (sp. zn. N 167/90) vydedila svoju dcéru A. S. (zápisnica o vydedení sp. zn. N 168/90 z toho istého dňa) a celé dedičstvo dala v prospech svojej dcéry M. a syna J..

Štátny notár rozhodnutím z 26. septembra 1991 odkázal vydedenú dedičku (ktorá namietala dôvody vydedenia a závet) na podanie žaloby okresnému súdu proti ostatným dedičom o určenie neexistencie dôvodov vydedenia a závetu a dediča J. O., aby podal na súde návrh na určenie, že do dedičstva nepatrí vyvlastňovacia náhrada (za vyvlastnené nehnuteľnosti) vo výške 180 440 Sk, ktorú mal dostať od poručiteľky do daru. Do ukončenia občianskoprávných sporov vo vyššie uvedených veciach štátny notár dedičské konanie prerušil.

Dedička M. K. návrhom z 22. novembra 1994 žiadala pokračovať v prerušenom dedičskom konaní po poručiteľke, konať o dedičstve po už nebohom manželovi poručiteľky Š. O. (zomrel 24. marca 1992); zistiť predmet dedičstva v katastrálnom území Samoterč a „rozdeliť dedičské nároky“ zákonným dedičom. K návrhu pripojila rozsudok Krajského súdu Banská Bystrica (ďalej aj „krajský súd“) č. k. 13 Co 380/94-116 z 30. septembra 1994, ktorým bol potvrdený prvostupňový rozsudok o zamietnutí návrhu dediča J. O., že do dedičstva po poručiteľke nepatrí suma 180 440 Sk.

Konanie o určenie, že dôvody vydedenia a závetu neboli dané, bolo uznesením okresného súdu sp. zn. 9 C 311/91 zo 16. decembra 1992 zastavené z dôvodu úmrtia navrhovateľky 26. júla 1992 (rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 22. novembra 1993). V konaní o určenie predmetu dedičstva vedenom pod sp. zn. 12 C 250/91 bol prvostupňový rozsudok potvrdený 30. septembra 1994 rozhodnutím Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 13 Co 380/94 (nadobudnutie jeho právoplatnosti nebolo možné zo súdneho spisu ani z vyjadrení účastníkov konania zistiť). Súdny spis vo veci sp. zn. 12 C 250/91 bol z krajského súdu vrátený na okresný súd 27. októbra 1994.

Podľa úradného záznamu z 26. júna 1995 bol spis sp. zn. D 1354/91 z občianskoprávneho oddelenia okresného súdu toho istého dňa vrátený do dedičskej kancelárie uvedeného súdu.

Okresný súd 4. júla 1995 poveril notárku JUDr. M. so sídlom vo Zvolene vykonať úkony spojené s konaním o dedičstve vedeným pod sp. zn. D 1354/91 vo funkcii súdneho komisára.

Notárka 4. augusta 1995 vyzvala dedičku M. K., aby doplnila svoj návrh z 22. novembra 1994.

Podľa zápisnice (Dnot 218/95) vo veci sp. zn. D 1354/91 z 26. októbra 1995,

za prítomnosti dedičov J. O. a M. K. (dedičia A. S. a Š. O. medzičasom zomreli), bol zistený nový okruh dedičov:

- M. K. (ďalej len „dedič č. 1“),
- J. O. (ďalej len „dedič č. 2“),
- J. S., dedič po nebohej A. S., jej syn (v konaní pred ústavným súdom sťažovateľ, ďalej aj „dedič č. 3“),
- M. S., dedič po nebohej A. S., jej syn (ďalej len „dedič č. 4“),
- Š. S., manžel nebohej A. S. (ďalej len „dedič č. 5“).

Dedičia č. 3 a č. 4 boli odkázaní na podanie žaloby okresnému súdu o vyslovenie neplatnosti závetu a listiny o vydedení (obe z 21. mája 1990) vzťahujúcich sa na ich nebohú matku A. S., a to z dôvodu, že v konaní sp. zn. 12 C 250/91 bola znalecky preukázaná nespôsobilosť poručiťky (M. O.) na právne úkony. Uznesením okresného súdu z 21. novembra 1995 bola uložená vyššie uvedená povinnosť (odkázanie na súd) dediča č. 3 a č. 4 a dedičské konanie bolo prerušené do rozhodnutia súdu o ich žalobách, t. j. do 10. júna 1998.

Vychádzajúc z vyššie uvedenej zápisnice ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ sa dňom 26. októbra 1995 stal účastníkom konania v procesnom postavení dedič (č. 3) v dedičskej veci sp. zn. D 1354/91 (po poručiťke M. O.) vedenej na okresnom súde.

Podľa úradného záznamu z 27. júla 1998 bol daný pokyn pre dedičskú kanceláriu, aby dedičský spis predložila súdnej komisárke (notárke) na ďalšie konanie.

Na pojednávaní konanom 3. septembra 1998 nebola dosiahnutá dohoda dedičov o vyporiadaní dedičstva, bol zostavený súpis aktív a pasív a vypracovaný návrh uznesenia o určení všeobecnej ceny majetku poručiťky (čistá hodnota dedičstva v sume 252 376 Sk) a o potvrdení nadobudnutia dedičstva dedičmi (dedičia č. 1 a č. 2 po 1/3; dedičia č. 3 až 5 po 1/9). Predmetný návrh schválil okresný súd uznesením č. k. D 1354/91-66, Dnot 218/95 z 23. septembra 1998 (uznesenie bolo doručené dedičom v období od 29. októbra do 2. novembra 1998).

Uznesením z 24. septembra 1998 okresný súd vyrubil dedičské (notárske) poplatky.

Dedič č. 2 podal 10. októbra 1998 odvolanie proti vyššie uvedenému uzneseniu o určení dedičstva (žiadal určiť skutočnú cenu majetku poručiťky, do pasív dedičstva

zahrnúť jeho náklady na opateru poručiteľky v sume 112 000 Sk). Toto odvolanie bolo doručené ostatným dedičom na vyjadrenie v čase od 27. do 30. novembra 1998.

Dedič č. 3 podal 24. novembra 1998 odvolanie proti uzneseniu o vyrubení poplatkov (odvolanie bolo doručené ostatným dedičom v čase od 18. do 29. januára 1999).

Dedič č. 2 podal 15. februára 1999 odvolanie proti uzneseniu o vyrubení poplatkov a namietal tiež nezaradenie hnutelných vecí do dedičstva.

Spis s odvolaniami bol 24. februára 1999 doručený krajskému súdu.

Druhostupňové rozhodnutia (č. k. 13 Co 64/99-81 zo 16. marca 1999 o zrušení uznesenia okresného súdu o dedičstve a č. k. 13 Co 68/99-83 o zrušení uznesenia o poplatkoch z toho istého dňa a o vrátení oboch rozhodnutí na ďalšie konanie) boli okresnému súdu doručené 23. marca 1999 a účastníkom konania v čase od 29. marca do 13. apríla 1999.

Na l. č. 85 posudzovaného dedičského spisu je osvedčenie o dedičstve (sp. zn. D 12 58/92, Dnot 65/93) z 5. mája 1997 po poručiteľovi Š. O. (zomrel 24. marca 1992), ktorého dedičmi boli dedičia č. 1 až 4 (ako v posudzovanom konaní).

Dňa 21. apríla 1999 notárka žiadala Okresný súd v Lučenci o zapožičanie dedičského spisu po nebohej A. S. (zomrelej 26. júla 1992, dcére poručiteľky M. O.).

Dňa 30. apríla 1999 žiadala notárka okresný súd o predloženie dedičského spisu po nebohom Š. O..

Dňa 12. mája 1999 notárka žiadala z katastra nehnuteľností údaje o nehnuteľnostiach v katastrálnom území Samoterč.

Na pojednávaní konanom 25. augusta 1999 dedič č. 4 namietal zaujatosť notárky. Pojednávanie bolo prerušené do rozhodnutia okresného súdu o predmetnej námietke.

Okresný súd uznesením č. k. D 1354/91-95 zo 14. septembra 1999 nevyhlásil notárku z pojednávania a rozhodovania v predmetnej veci (uznesenie doručené účastníkom v čase od 17. do 20. septembra 1999).

Dedičský spis bol predložený 14. októbra 1999 notárke na ďalšie konanie.

Na l. č. 98 – zápisnica z pojednávania bez uvedenia dátumu jeho konania, je uvedený návrh uznesenia o určení všeobecnej ceny majetku poručiteľky a nehnuteľností patriacich do dedičstva (v katastrálnom území Samoterč); návrh uznesenia o určení vecí patriacich do

dedičstva po nebohom Š. O. (pozostalý manžel M. O., zomrel 24. marca 1992) a poučenie dedičov č. 3 a č. 4, aby pojatie sporného obnosu 180 440 Sk do dedičstva uplatnili na súde.

Okresný súd uznesením č. k. D 1354/91-100 z 29. októbra 1999 určil všeobecnú cenu majetku poručiťky a preživšieho manžela; určil veci patriace do dedičstva po poručiťke a veci patriace jej manželovi; určil všeobecnú cenu majetku poručiťky a potvrdil nadobudnutie dedičstva dedičmi č. 1 až 4. Dňa 5. novembra 1999 okresný súd predložil dedičský spis notárke na prepracovanie odôvodnenia uznesenia v časti o jej odmene a takto upravené (prepracované) uznesenie prijal pod č. k. D 1354/91-103 dňa 25. novembra 1999 (uznesenie bolo doručené účastníkom v čase od 24. decembra 1999 do 14. januára 2000).

Dňa 10. januára 2000 napadol vyššie uvedené uznesenie dedič č. 2 odvolaním. Žiadal určiť novú všeobecnú cenu majetku poručiťky (po odpočítaní už vyššie uvedených pasív), novú cenu nehnuteľností a do dedičstva pojať aj hnutel'né veci. Napadol aj uznesenie o poplatkoch.

Dňa 26. januára 2000 podal proti predmetnému uzneseniu odvolanie aj dedič č. 3 (s'ťažovateľ), žiadal pojať do dedičstva aj spornú sumu 180 440 Sk a hnutel'né veci.

Po doplnení (o vyjadrenia účastníkov k odvolaniam) bol dedičský spis doručený na krajskému súdu 12. mája 2000.

Dňa 14. júla 2000 bolo okresnému súdu doručené druhostupňové uznesenie (č. k. 13 Co 1186/2000-114 zo 4. júla 2000), ktorým bolo uznesenie okresného súdu o dedičstve zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie (uznesenie krajského súdu bolo doručené účastníkom v čase od 1. do 3. augusta 2000).

Dňa 4. septembra 2000 bol predmetný dedičský spis predložený notárke na ďalšie konanie.

Dňa 24. septembra 2000 okresný súd rozhodol o poplatkoch z dedičstva.

Notárka 20. novembra 2000 žiadala Okresný úrad v Poltári, katastrálny odbor (ďalej len „katastrálny úrad“), o výpis z pozemkovej knihy katastrálneho územia Ipeľský Potok a Samoterč.

Dňa 26. februára 2001 notárka žiadala katastrálny úrad o zaslanie BPEJ ohľadom predmetných nehnuteľností.

Katastrálny úrad žiadal 5. marca 2001 notárku o predloženie ďalších identifikačných údajov k jej žiadosti (zaslané okresným súdom 13. marca 2001).

Katastrálny úrad 25. apríla 2001 žiadal ďalšie podklady od notárky (zaslané 26. apríla 2001).

Notárka žiadala 27. apríla 2001 katastrálny úrad o predloženie požadovanej BPEJ.

Katastrálny úrad doručil notárskemu úradu 11. júla 2001 stanovenie BPEJ predmetných nehnuteľností.

Dňa 17. júla 2001 notárka predvolala dedičov na pojednávanie stanovené na 24. august 2001.

Dedička č. 1 ospravedlnila 7. augusta 2001 svoju neúčast' na pojednávaní.

Na pojednávaní konanom 24. augusta 2001 za prítomnosti dedičov č. 2 a č. 3 notárka poučila prítomných, že sporné aktíva, resp. pasíva je potrebné uplatniť žalobou na súde. Pojednávanie bolo odročené najprv na 7. september 2001 a následne na 5. október 2001.

Dňa 24. augusta 2001 notárka vytýčila nový termín pojednávania na 12. október 2001.

Dedička č. 1 3. októbra 2001 ospravedlnila svoju neúčast' na pojednávaní.

Na pojednávaní konanom 12. októbra 2001 boli prítomní dedičia č. 2 a č. 4 a svedok Š. S. (z V.). Dedič č. 2 žiadal zaradiť ním konkretizované hnutel'né veci (údajne „odcudzené“ ostatnými dedičmi) do dedičstva. Dedič č. 4 poprel jeho tvrdenie a uviedol, že predmetné hnutel'né veci im poručiťka darovala. Uvedené potvrdil na pojednávaní prítomný svedok. Notárka konštatovala spor medzi dedičmi (hnutel'né veci, náklady dediča č. 2 vynaložené na opateru poručiťky) a odporučila vec riešiť podaním žaloby na súde. Notárka navrhla súdu ustanoviť znalca z odboru lesného hospodárstva na určenie ceny lesných porastov tvoriacich predmet dedičstva (katastrálne územie Samoterč a Málinec) a uložiť dedičom povinnosť zložiť zálohu na znalecké dokazovanie.

Okresný súd uznesením z 24. októbra 2001 ustanovil znalca a uložil dedičom zložiť zálohu na znalečné (uznesenie nadobudlo právoplatnosť 28. novembra 2001 a znalcovi bolo doručené 14. novembra 2001).

Dedička č. 1 dňa 16. novembra 2001 oznámila okresnému súdu, že ona znalca nežiadala a nemá peniaze na zálohu.

Okresný súd vyzval 17. decembra 2001 znalca, aby si prevzal dedičský spis sp. zn. D 1354/91 („ak ho potrebuje“), a 14. januára 2002 urgoval u znalca predloženie znaleckého posudku.

Znalec predložil 31. januára 2002 znalecký posudok č. 1/2002. Okresný súd ho 31. januára 2002 vyzval, aby predložil ešte ďalšie 2 odpisy posudku.

Uznesením z 11. februára 2002 č. k. D 1354/91-188 priznal okresný súd znalcovi odmenu (uznesenie doručené účastníkom v čase od 18. februára do 14. marca 2002).

Dňa 8. apríla 2002 sudca uložil kancelárii predložiť dedičský spis notárke na ďalšie konanie (doručené 22. mája 2002).

Dňa 27. mája 2002 predvolala notárka dedičov na pojednávanie v termíne 14. júna 2002 a následne 3. júna 2002 vytýčila nový termín pojednávania na 20. jún 2002.

Pojednávanie konané 20. júna 2002 (za účasti dediča č. 2) bolo pre ospravedlненú neprítomnosť dedičov odročené na 3. júl 2002. Dedič č. 1 (28. júna 2002) a dedič č. 3 (3. júla 2002) ospravedlnili svoju neúčast' na tomto pojednávaní (pojednávanie bolo odročené na neurčito).

Notárka 9. septembra 2002 predvolala dedičov na pojednávanie v termíne 27. septembra 2002 (predvolanie doručené dedičom 10. septembra 2002). Dedička č. 1 dňa 25. septembra ospravedlnila svoju neúčast' na pojednávaní.

Na pojednávaní konanom 27. septembra 2002 (za účasti dedičov č. 2, č. 3 a č. 4) notárka určila všeobecnú cenu majetku poručiťky a preživšieho manžela sumou 200 776 Sk, určila nehnuteľnosti patriace do dedičstva (v katastrálnom území Samoterč, Ipeľský Potok, Málinec), určila všeobecnú cenu majetku poručiťky sumou 100 388 Sk, potvrdila dedičstvo pre jednotlivých dedičov a určila odmenu notárke. Podľa úradného záznamu dedičia odmietli túto zápisnicu podpísať.

Okresný súd uznesením č. k. D 1354/91-248 z 9. októbra 2002 rozhodol v zmysle vyššie uvedenej zápisnice.

Dedič č. 2 napadol uznesenie okresného súdu 6. novembra 2002 odvolaním (odvolanie bolo doručené 19. novembra 2002 dedičom č. 1, č. 3 a č. 4).

Dedič č. 3 podal proti uzneseniu okresného súdu 7. januára 2003 odvolanie (odvolanie bolo doručené ostatným dedičom na vyjadrenie 14., resp. 15. januára 2003).

Dňa 11. februára 2003 bol dedičský spis s odvolaniami doručený krajskému súdu.

Krajský súd uznesením č. k. 13 CoD 6/2003-260 z 9. apríla 2003 potvrdil prvostupňové rozhodnutie o dedičstve (uznesenie nadobudlo právoplatnosť 4. júna 2003).

III.

1. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. D 1354/91 (Dnot 218/98), ktorého predmetom je prejednanie a rozhodnutie v dedičskej veci, došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných prietáhov (...)“, a práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru, t. j. práva na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote.

2. Sťažovateľ považuje predmetné konanie o dedičstve za neprimerane dlhé (v čase podania sťažnosti trvajúce takmer dvanásť rokov), aj keď uznáva, že jeho účastníci iniciovali počas jeho trvania súdne spory o neplatnosť závetu a listiny o vydedení, resp. o určenie, či majetok patrí do dedičstva, a zároveň využívali svoje právo podať odvolanie proti jednotlivým rozhodnutiam a uzneseniam súdu meritórnej i procesnej povahy. V jednotlivostiach poukazuje na zbytočné prietahy v rámci konania vedeného na Okresnom súde Zvolen pod sp. zn. 12 C 250/91, ktorého celkovú dĺžku v trvaní troch rokov nepovažuje vzhľadom na obťažnosť prípadu za dôvodnú, ďalej vytýka obdobie od 25. októbra 1994, keď krajský súd zaslal spis okresnému súdu, do 27. júna 1995, keď okresný súd postúpil vec súdnemu komisárovi na ďalšie konanie až na urgenciu účastníčky konania, t. j. po ôsmich mesiacoch, ako aj na obdobie posledných piatich rokov, keď podľa názoru sťažovateľa mal byť postup súdu, resp. notára ako súdneho komisára „sústredenejší a efektívnejší, čo by v konečnom dôsledku mohlo viesť k poskytnutiu právnej istoty navrhovateľovi právoplatným skončením veci“. Poukazuje taktiež na odôvodnenie uznesenia krajského súdu sp. zn. 13 Co 1186/2000 zo 4. júla 2000, ktorým bolo uznesenie o dedičstve zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie, kde krajský súd konštatuje, že okresný súd nepostupoval uvedeným spôsobom, hoci mu tento postup uložil odvolací súd už v uznesení sp. zn. 13 Co 64/99 zo 16. marca 1999.

3. Predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení z 20. októbra 2003 k priebehu konania uviedla, že „spis D 1354/91 sa viedol na Okresnom súde vo Zvolene od 01. 01. 1993 a právoplatne sa vec skončila 04. 06. 2003.

Od 26. 09. 1991 – 30. 09. 1994 a opätovne od 26. 10. 1995 – 10. 06. 1998 bolo dedičské konanie prerušené – čakalo sa na skončenie občiansko-právnych sporov.

Vo veci bolo nariadené znalecké dokazovanie, bola vznesená námietka zaujatosti voči súdnej komisárke, pojednávania boli odročené pre neprítomnosť účastníkov a PN a vec bola 3 x predložená Krajskému súdu v B. Bystrici z dôvodu odvolania, tieto skutočnosti mali tiež vplyv na dĺžku súdneho konania.

Išlo o spor náročný na dokazovanie, v ktorom jeho ďalší postup závisel od právoplatného skončenia občiansko-právnych vecí. V týchto obdobiach bolo konanie prerušené. Mám za to, že sťažnosť na prieťahy zo strany sudcu alebo súdnej komisárky z toho titulu nie je odôvodnená“.

4. Sťažovateľ nevyužil možnosť zaujať stanovisko k vyjadreniu okresného súdu.

5. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote garantované v čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). Ústavný súd pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

5.1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav veci a platnú právnu úpravu relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci.

Predmetom konania je prejednanie a rozhodnutie dedičskej veci vedenej pod sp. zn. D 1354/91 (Dnot 218/95), ktoré je svojím charakterom radené medzi nesporové konania. Ústavný súd je toho názoru, že namietané konanie vzhľadom na jeho predmet, skutkovú a právnu náročnosť možno hodnotiť ako zložitú vec, ktorá mala značný vplyv na celkový priebeh konania. V tejto súvislosti prihliadol aj na vyjadrenie predsedníčky okresného súdu, že šlo o vec náročnú na dokazovanie, v ktorej ďalší postup súdu závisel od právoplatného skončenia občianskoprávných vecí (konanie bolo v tejto súvislosti dvakrát prerušené). Napriek uvedenému konštatovaniu však ústavný súd dospel k záveru, že tieto okolnosti nemôžu ospravedlniť celkovú dĺžku (v čase rozhodovania ústavného súdu už právoplatne uzavretého) predmetného konania.

5.2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil takú závažnú skutočnosť, ktorá by mohla byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom.

5.3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu (vrátane postupu povereného notára ako súdneho komisára) v posudzovanej veci, a to nielen z hľadiska sťažovateľom namietaných (označených) období, ale aj z hľadiska celkového priebehu posudzovaného súdneho konania.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že chráni ústavnosť spôsobom, ktorý upravuje ústava a zákon o ústavnom súde, ktorý nadobudol účinnosť 15. februára 1993. Keďže tento zákon neobsahuje ustanovenia o spätnej účinnosti, ústavný súd nemá oprávnenie konať a rozhodovať o porušení základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb, ku ktorému došlo pred 15. februárom 1993 (napr. I. ÚS 10/1993). Z uvedeného dôvodu, aj keď konanie o predmetnej dedičskej veci začalo v roku 1991, sa ústavný súd zaoberal jeho posudzovaním najmä v období po nadobudnutí účinnosti zákona o ústavnom súde, pričom prihliadol aj na celkovú dobu jeho trvania (od 28. augusta 1991 do 4. júna 2003, keď nadobudlo rozhodnutie okresného súdu o dedičstve č. k. D 1354/91-248 z 9. októbra 2002 právoplatnosť, t. j. aj na dobu v trvaní 11 rokov a 9 mesiacov). Rozhodnou dobou dĺžky

konania v predmetnej veci je však doba (v zmysle vyššie uvedeného) v trvaní 10 rokov a 3 mesiacov.

Ústavný súd ďalej konštatuje, že z dôvodu nejednotnosti názorov dedičov na predmet dedičstva, nesúhlasu pôvodnej dedičky A. S. (a jej právnych nástupcov v predmetnom dedičskom konaní) s testamentom a dôvodmi jej vydedenia poručiiteľkou, ako aj vznesenej námietky zaujatosti bolo dedičské konanie počas rozhodovania súdov o týchto návrhoch dedičov viackrát prerušené, resp. rozhodovalo sa o námietke zaujatosti vznesenej voči notárke, prípadne sa rozhodovalo o odvolaniach dedičov podaných proti rozhodnutiam okresného súdu. Ide o tieto obdobia:

- a) v čase od 26. septembra 1991 (rozhodnutie notára o odkázaní dedičov na podanie žalôb), resp. od 15. februára 1993 (posudzované v rozhodnej dobe, t. j. od nadobudnutia účinnosti zákona o ústavnom súde) do 27. októbra 1994 (vrátený spis z krajského súdu), keď súd rozhodoval vo veciach sp. zn. 9 C 311/91 (konanie o návrhu dedičky A. S. na vyslovenie neexistencie dôvodu vydedenia a neplatnosti závetu) a sp. zn. 12 C 250/91 (konanie o určenie, že do dedičstva nepatrí platba za vyvlastnené nehnuteľnosti vo výške 180 440 Sk). Toto prerušenie trvalo tri roky a jeden mesiac, resp. v posudzovanej dobe jeden rok, osem mesiacov a dva týždne;
- b) v čase od 26. októbra 1995 (pojednávane v predmetnej dedičskej veci) do 10. júna 1998 (ukončenie konania vo veci sp. zn. 12 C 46/96 o určenie, že listina o vydedení a závet poručiiteľky sú neplatné). Toto prerušenie dedičského konania trvalo dva roky a sedem mesiacov;
- c) v čase od 25. augusta 1999 (pojednávane v predmetnej dedičskej veci) do 14. októbra 1999, keď bola predmetná vec opätovne predložená notárke na ďalšie konanie (po nadobudnutí právoplatnosti uznesenia okresného súdu, ktorým rozhodol o námietke dediča č. 4 o zaujatosti notárky). Toto prerušenie trvalo jeden mesiac a tri týždne;
- d) od 10. novembra 1998 (odvolanie proti uzneseniu z 23. septembra 1998) do 13. apríla 1999 (doručenie uznesenia krajského súdu dedičom), t. j. päť mesiacov;
- e) od 10. januára 2000 (odvolanie proti uzneseniu z 25. novembra 1999) do 4. septembra 2000 (keď bol spis po rozhodnutí krajského súdu doručený notárke na ďalšie konanie), t. j. sedem mesiacov a tri týždne;

f) od 6. novembra 2002 (odvolanie proti uzneseniu z 9. októbra 2002) do 4. júna 2003 (keď nadobudlo predmetné uznesenie okresného súdu o dedičstve právoplatnosť), t. j. sedem mesiacov.

Ústavný súd vychádzajúc z vyššie uvedeného uzatvára, že obdobia uvedené pod písmenami a) až f) v trvaní spolu šesť rokov a jeden mesiac (v rozhodnom období posudzovania) významnou (rozhodujúcou) mierou prispeli k predĺženiu celkovej doby predmetného dedičského konania, pričom vzhľadom na dôvody, ktoré vyvolali toto predĺženie, nemožno túto dobu pripísať na ťarchu postupu okresného súdu v predmetnom dedičskom konaní a ani na vrub právnej zložitosti prerokovávanej veci. Išlo o faktickú náročnosť (zložitosť) zisťovania skutočného stavu veci vyvolanú (spôsobenú) účastníkmi predmetného dedičského konania.

Ústavný súd ďalej skúmal postup okresného súdu v predmetnom konaní z hľadiska zisťovania eventuálnych dôvodov (príčin) sťažovateľom namietaného porušenia označených základných práv, pričom k námietke sťažovateľa voči prieťahom v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 12 C 250/91 neprihliadol vzhľadom na to, že toto konanie nie je predmetom posudzovania zo strany ústavného súdu, čo vyplýva aj z uznesenia o prijatí sťažnosti na ďalšie konanie.

Ústavný súd konštatuje, že v posudzovanej dobe predmetného konania došlo k prieťahom v konaní predovšetkým v dobe od 27. októbra 1994, keď bol súdny spis s rozsudkom krajského súdu č. k. 13 Co 380/94-116 z 30. septembra 1994 doručený okresnému súdu (a až 27. júna 1995 vrátený z občianskoprávneho oddelenia okresného súdu do jeho dedičskej kancelárie), do 4. júla 1995, keď okresný súd poveril JUDr. M., notárku so sídlom vo Zvolene, vykonať úkony spojené s dedičským konaním vedeným na okresnom súde pod sp. zn. D 1354/91 vo funkcii súdneho komisára; t. j. v trvaní 8 mesiacov a 1 týždňa.

Za prieťahy v konaní považuje ústavný súd aj postup okresného súdu pri zisťovaní bonitnej klasifikácie pozemkov na katastrálnom úrade, keď z dôvodu nedostatočnej identifikácie týchto pozemkov uvedenej v žiadosti z 26. februára 2001 bola daná okresnému

súdu (po jeho dvojnásobnom vyzvaní na doplnenie žiadosti) kvalifikovaná odpoveď až 11. júla 2001, t. j. po 4 mesiacoch a 2 týždňoch.

Vyššie uvedené obdobia (spolu v trvaní takmer trinástich mesiacov) s prihliadnutím na skutočnosť, že samotné konanie o dedičstve, po odpočítaní šiestich rokov a jedného mesiaca z posudzovaného obdobia (desať rokov a tri mesiace) trvalo štyri roky a dva mesiace, kvalifikuje ústavný súd ako výrazný priet'ah v konaní zavinený postupom (nečinnosťou, resp. nedôslednosťou) okresného súdu (resp. ním riadenej a kontrolovanej súdnej komisárky).

Uvedené obdobie trinástich mesiacov, ktoré nebolo závislé od zložitosti veci a ani nebolo vyvolané správaním s'ťažovateľa, bolo potrebné v súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 28/01, I. ÚS 108/02, I. ÚS 38/03) považovať za zbytočný priet'ah v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, lebo postup okresného súdu nesmeroval k zabezpečeniu základného účelu ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, t. j. odstráneniu stavu právnej neistoty, v ktorej sa dotknutý účastník konania nachádzal. V tejto súvislosti ústavný súd prihliadol najmä na celkovú dĺžku konania, ako aj na tú časť odôvodnenia uznesenia krajského súdu sp. zn. 13 Co 1186/2000, ktorou okresnému súdu vytýkal nesprávny postup (pozri bod 2 tejto časti nálezu).

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva s'ťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

6. Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 Dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadné odlišnosti. Konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov znamená teda aj konštatovanie porušenia práva na prejednanie veci v primeranej lehote.

7. Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (čl. 127 ods. 3 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Sťažovateľ požadoval priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 750 000 Sk, a to z dôvodov uvedených v bode 1.1 časti I odôvodnenia tohto nálezu.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľa. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať mu aj finančné zadosťučinenie podľa cit. ustanovenia zákona o ústavnom súde v sume 20 000 Sk, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľa vrátane tej, odkedy sa sťažovateľ stal skutočne účastníkom predmetného konania (od 26. októbra 1995), považuje za primerané.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhoduje o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2.

8. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) úhradu trov konania vo výške 8 800 Sk (po zaokrúhlení) z dôvodu trov jeho právneho zastúpenia advokátkou Mgr. V. H., L., tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

Vychádzajúc z predložených písomných materiálov náhrada sa priznala za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie zastúpenia, písomné doplnenie sťažnosti z 5. mája a 7. júla 2003) v hodnote po 4 270 Sk (základom pre výpočet výšky odmeny za úkon právnej služby bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej

republiky v prvom polroku 2002 vo výške 12 811 Sk) a k tomu dvakrát náhrada režijného paušálu po 128 Sk (§ 13 ods. 8, § 19 ods. 3, § 24 ods. 3 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb). V tomto rozsahu bola priznaná náhrada sťažovateľovi v súlade s obsahom vyúčtovania trov právneho zastúpenia vypracovaného jeho právnou zástupkyňou 5. januára 2004.

9. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. januára 2004